

...???) יותם, אנה זהה?
שדות שבעמק, קוראים
להליכה בטבע

קסנופון מספר שמי שאכלו מעט מ"הרבש המשוגע" התנהגו כשתויים, ואלה שאכלו הרבה התנהגו כמשוגעים ואף מתו

לא להחמיץ

להאכיל את הברווזים השוהים בו דרך קבע ולשתות תה כוס נוספת, אולם ניתן לצאת ממנה למגוון מסלולי נסיעה והליכה במידות קושי שונות (מומלץ בכל מקרה לשכור את שירותיו של מרדכי מקומי המכיר את הדרכים) אל עבר יאילת שקרסו (Shekersu) או אל עבר יאילת דמירקאפה (Demirkape) ואגם הרגים הסמוך.

● **עמק המשיין (Hemshin)** - הירוע בתושביו הנברלים במראם החיצוני, בדיאלקט שבו הם מדברים ובלבושם. גם כיום מקפידות הנשים לכרוך צעיף הארוג בשיטת איקט, שמקורו כנראה בהודו, סביב מטפחות הראש. במעלה העמק גשרים עתיקים. בהמשך הדרך מגיעים אל העיירה צ'מליהמשיין (Chemlihemshin). זהו מקום טוב לפגוש מקומיים ולהצטייד ממזון לטיול ועד למוזרות ולמתנות הביתה. אפשר לצאת בנסיעה אל מצודת זילקלה (Zilkakale).

● **איידר (Ayder)** - אחת העיירות התיירותיות בעמק המשיין. במקום ישנם שפע מלונות ומסעדות, וגם חמאם נאה על מי מעיינות מינרליים חמים. ניתן לשכור רכב שטח ולהמשיך במעלה העמק אל יאילת יוקרי קוורון (Yukari Kavron). מהיאילה ניתן לצאת למסלול הליכה הלוך-חזור, האורך כיום אחד, אל אגם יפה בעמק קרחוני.

● **יוסופלי (Yusufeli)** - עיירה הבנויה על ערוץ הצ'ורו ממש ומשמשת מרכז הצטיידות לכל תושבי הכפרים באזור. דרכים יוצאות ממנה אל תוך ההרים. תחנת מעבר חביבה.

● **ברהל (Barhal)** - שבה כמה מקומות לינה, וכנסייה גרוזינית עתיקה שהייתה למסגד הכפר. יש בה שפע מסלולי הליכה אל כפרים ציוריים ואגמים.

● **אולגונלר (Olgunlar)** - כפר זעיר הנמצא במעלה העמק ומהווה בסיס יציאה אל פסגת הקצ'קר עצמו (יומיים לפחות, מצריך ציוד לינה בשטח), אך מאפשרת.

● **נהר הצ'ורו (Choru)** - תוחם את הרכס מרוב העברים, מנקו את כל היובלים שזורמים מהקצ'קר בכיוון דרום ובעצמו פונה צפונה, נשפך אל הים השחור תוך שהוא חוצה את הגבול לגרוזיה, ומנתק בעזרת ערוצו העצום את הקצ'קר מהרכסים המהווים את הקווקז הנמוך. לאורכו נבנים היום כמה סכרים עצומים. שווה לראות - בקרוב ייהרס הערוץ לחלוטין.

● **טרבזון (Trabzon)** - כנסיית ההאגיה סופיה, הקטנה מקרובתה האיטנבולית, אך יפה דיה. אם יש זמן לפני טיסה כיכר טקסים (או אתא טורק) בעיר.

● **מנזר סומלה (Sumela)** - שיבוש של השם היווני הארוך יותר "פנגיאה תאו מלס" - "הבתולה של הסלע השחור". לפי המסורת הנוצרית איקונה חשובה ביותר של מרים נעלמה מיוון, ובעקבות חיפושים ממושכים נמצאה כאן, בכניסה למערה קטנה באמצע של מצוק הסלע השחור. מאז המאה הרביעית ועד לגירוש היוונים מטורקיה בשנת 1923 התקיים כאן מנזר פעיל ורב חשיבות. כיום, לצד המיקום המרשים ביותר של המבנה התלוי בין שמיים וארץ מעל התהום, יש גם ציורי קיר מעניינים בני כמה תקופות. תחבורה אל המנזר יוצאת באופן סדיר מהכיכר המרכזית של טרבזון וניתן גם לשכור רכב פרטי. ישנה אפשרות לעלות עם הרכב עד קו הגובה של המנזר ולהסתפק במסלול הליכה קצר וקל יחסית אליו; וישנה גם אפשרות להעפיל אליו ברגל בשביל תלול ומפותל או בדרך הרכב (הארוכה אך המתונה יותר).

● **אוזונגול (Ozungul)** - עיירה תיירותית קטנה ומתוקה, השוכנת לגדותיו של אוזונגול - "האגם המאורך". אוזונגול היא מקום נפלא להתרגע בו (שפע בתי הארחה ומסעדות), לצאת להליכה סביב האגם,

היריעה מלהזכיר. בל נשכח את גולת הכותרת עבור רבים - הרודודנדרון. שיחים אלה, הנמצאים בין קו העצים העליון לטונדרה האלפינית, מתכסים שפעת פריחה צפופה המדיפה ריח מתוק ועז למשך מספר שבועות בשנה. בקצ'קר כמה סוגי רודודנדרון; הפונטי (סגול-זרוד), הקווקזי (לבן-זרוד) והצהוב.

הרבש המיוצר מהרודודנדרון, אחד התוצרים שבו מתהדר האזור זה מאות שנים, נחשב למתוק במיוחד, אולם רבש המיוצר מהרודודנדרון הצהוב נחשב למסוכן, ומאז ימי קדם הוא משמש את המקומיים לצורכי הגנה. הם נהגו לכבד בו צבאות תוקפים, וכך פגעו בהם קשה ובהפתעה. עד היום הוא נקרא בטורקית דל בלי, "הרבש המשוגע". בתיאורי המסע של קסנופון ב"מסע הרבבה" במאה החמישית לפנה"ס הוא מספר על תקרובת כזו שקיבלו כוחותיו מהמקומיים. הרבש עשה בהם שמת "וכל החיילים שאכלו מהרבש איבדו את ראשם, סבלו מהקאות ומשלשולים, עד כי לא יכלו לעמוד על רגליהם. אלה שאכלו מעט התנהגו כאילו היו שתויים, בעוד אלה שאכלו הרבה התנהגו כמשוגעים ואף מתו". המצביא הרומי פומפיוס לא קרא את זיכרונותיו של קסנופון וכתוצאה מכך איבד חלק ניכר מכוחותיו בפלישה היבשתית לפונטוס. אנו, שיודעים מראש להישמר מפני נפלאות הרבש ומוכנים לימים גשומים. ●

מידע מעשי

חברות טיולים רבות מוציאות כיום טיולים מאורגנים לקצ'קר - הן במיניבוסים, הן בדולמושים (רכבים מקומיים) והן בג'יפים. כן יש טיולים רגליים בתנאי שטח. ניתן לערוך טיול באופן עצמאי ולנוע ברכב שכור או אף בתחבורה ציבורית. ישנם כמה מתחמים כלליים לטיול - טיול היקפי מטבזון דרך מעבר ההרים אוביט אל דרום הקצ'קר, במורד נהר הצ'ורו אל הופה, ומשם דרך צפון הקצ'קר בחזרה אל טרבזון, מסלול שמתחיל מאזורום, במורד נהר הטורטום אל דרום הקצ'קר, ומשם במורד הצ'ורו אל צפון, וניתן להסתפק בטיול קצר יותר רק בצפון הרכס.

● **בתי הארחה:** בתי הארחה בקצ'קר צנועים כולם. החדרים קטנים ומינימליים מבחינת האבזור, אך בדרך כלל ציוריים למראה, נקיים ולרוב מצטיינים בחביבות רבה של הבעלים והעובדים. בחלק מהמקומות (טרבזון, ארטווין, הופה) ישנם מלונות גדולים יותר, אם כי לא טובים יותר.

● **בתי הארחה מומלצים:** בעיירה איידר - Yesil r Sis Hotel. בכפר אוזונגול - Ensar Guest House, ומלון Inan. בכפר ברהל ישנו מלון חביב (שירותים ומקלחות משותפים - הטוב שבנמצא) - Marsis Pansiyon, וביאילה אולגונלר פנסיין נוסף - שבו חמום ומקלחת ושירותים בכל חדר - Olgunlar Kackar Pansiyon.

yotam.jac@gmail.com

אנשי עמק המשיין. קבלת פנים לבית

